

URHEILUN VAIKUTUS ROMANIEN INKLUSIOON SUOMESSA

Krista Ruohonen
Kandidaatin tutkielma
Sosiaalityö
Avoin yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2021

TIIVISTELMÄ

URHEILUN VAIKUTUS ROMANIEN INKLUUSIOON SUOMESSA

Krista Ruohonen

Sosiaalityö

Kandidaatin tutkielma

Avoin yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Maarit Engman

Marraskuu 2021

Sivumäärä: 23

Romanit ovat vanha 500-vuotisen historian omaava suomalainen vähemmistö, jonka oikeuksiin on alettu kiinnittää huomiota vasta 60-luvulta lähtien. Yhä edelleen romanit kuuluvat eksklusion ja osattomuuden riskiryhmään. Urheilulla puolestaan ajatellaan yleisesti ottaen olevan positiivista vaikutusta vähemmistöjen inkluusioon. Näin ollen tämän tutkielman tarkoitus on selvittää, millainen vaikutus urheilulla on romanien inkluusioon Suomessa. Vaikutusten selvittäminen on tärkeää, jotta rakenteellisen sosiaalityön kautta voidaan kehittää sellaisia urheiluun liittyviä toimintatapoja, jotka lisäävät romanien inkluusiota.

Tehdyn tutkimuksen kautta selviää, että romanit urheilevat vain vähäisessä määrin. Urheilu ei ole osa romanikulttuuria. Esteitä romanien urheiluun osallistumiseen luovat lisäksi sosioekonominen asema, sosiaaliset suhteet, fyysiset ja psyykkiset rajoitteet sekä ympäristötekijät.

Tehdyn tutkimuksen kautta ei voida antaa yksiselitteistä tai kattavaa vastausta siihen, millainen vaikutus urheilulla on romanien inkluusioon Suomessa. Voidaan kuitenkin todeta, että vaikutus voi olla sekä positiivinen että negatiivinen. Urheilu voi mahdollistaa ajan ja tilan monikulttuuriselle vuorovaikutukselle sekä tämän myötä myös interkulttuurisen kompetenssin synnylle. Näin urheilulla voi olla positiivinen vaikutus romanien inkluusioon Suomessa. Toisaalta länsimaisia maskuliinisia ihanteita toisintavalla urheilulla saattaa konseptina olla eksklusiota tuottava vaikutus. Kulttuuristen erojen vahvistamisen, vähemmistöihin suhtautumisen, eriytymisen sekä yksilöiden identiteetin muotoutumisen kautta urheilu saattaa johtaa romanien eksklusioon Suomessa.

Voidaan todeta, että lisää romaneja ja urheilua käsittelevää tutkimusta tarvitaan. Tarvitaan tietoa siitä, miten romanikulttuuri itsessään vaikuttaa urheiluun osallistumiseen ja osallistumattomuuteen sekä millaisia perhe- ja henkilökohtaisia eroja romanien välillä esiintyy. Myös urheilun vaikutusta romanien inkluusioon Suomessa tulee tutkia tarkemmin; millaiset sosiaaliset urheiluun liittyvät seikat vaikuttavat romanien inkluusioon ja eksklusioon Suomessa? Miten nämä seikat vaikuttavat? Lisäksi tulee keskittyä tutkimaan sitä, millaisin keinoin urheilun vaikutusta romanien eksklusioon voidaan inkluusiota lisäämällä vähentää.

Asiasanat: Romani, urheilu, inkluusio, osallisuus, rakenteellinen sosiaalityö

Sisällys

| | |
|---|-----------|
| 1. JOHDANTO | 3 |
| 2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS | 4 |
| 2.1 Inklusio ja osallisuus sekä systeeminen teoria ja rakenteellinen sosiaalityö | 4 |
| 2.3 Romanit | 5 |
| 2.3.1 Suomalainen vähemmistö | 5 |
| 2.3.2 Sosiaaliset ongelmat teoriassa ja käytännössä | 6 |
| 2.3.3 Sosiaalisen huono-osaisuuden historia ja muutospyrkimykset | 8 |
| 2.4 Urheilu, sosialisatio ja interkulttuurinen kompetenssi | 9 |
| 3. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN | 10 |
| 3.1 Narratiivinen kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä | 10 |
| 3.2 Tutkimuskysymys, aineiston haku ja rajaus | 11 |
| 3.1 Aineiston esittely | 12 |
| 4. TULOKSET ROMANEIHIN JA URHEILUUN LIITYEN | 14 |
| 4.1 Romanien suhde urheiluun | 14 |
| 4.2 Urheiluun osallistumisen esteet | 15 |
| 4.3 Inklusion mahdollisuudesta eriytymiseen ja kohtaamattomuuteen | 16 |
| 5. TULOKSET VÄHEMMISTÖIHIN, URHEILUUN JA INKLUUSIOON LIITTYEN | 17 |
| 5.1 Vähemmistöjen suhde urheiluun | 17 |
| 5.2 Urheilun mahdollisuudet inklusion näkökulmasta | 18 |
| 5.3 Urheilun haasteet inklusion näkökulmasta | 19 |
| 5.3.1. Arvojen ja asenteiden vaikutus suhtautumiseen | 19 |
| 5.3.2. Arvojen ja asenteiden vaikutus lajivalintoihin ja lajien näkyvyyteen | 20 |
| 6. YHTEENVETO JA POHDINTA | 21 |
| 6.1 Romanikulttuurin ja romanien aseman vaikutus urheiluun | 21 |
| 6.2 Urheilun moninaiset vaikutukset | 22 |
| 6.3 Urheilun huomioiminen osana rakenteellista sosiaalityötä | 23 |
| 6.4. Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimuskysymykset | 25 |
| LÄHTEET | 26 |

1. JOHDANTO

Vähemmistöryhmänä Romanit kuuluvat eksklusion ja osattomuuden riskiryhmään. Romanien osallisuutta voitaisiin osaltaan edistää sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisyllä. (Leemann, Kuusio, & Hämäläinen 2015, 6–8.) Näin ollen lähdän tässä työssä liikkeelle siitä, että kokonaisuus muodostuu yhdessä toimivista ja toisiinsa vaikuttavista osista. Huomiota tulee kiinnittää muun muassa siihen, millainen vaikutus urheilulla on romanien inkluusioon Suomessa. Rakenteellisen sosiaalityön kannalta edeltä mainittu on tärkeää siksi, että kerätyn tiedon pohjalta voidaan kehittää sellaisia urheiluun liittyviä toimintatapoja, jotka ennaltaehkäisevät sosiaalisten ongelmien syntyä ja edesauttavat romanien inkluusiota.

Tässä työssä tutkimuskysymyksenäni toimiikin se, *millainen vaikutus urheilulla on romanien inkluusioon Suomessa?* Työssä keskityn Suomen vanhaan romaniväestöön rajaamalla ulos Suomeen myöhemmin muuttaneet romanian ja bulgarian romanit. Koska tässä työssä tarkastellaan romanien inkluusiota ja kyseessä on sosiaalityön työ, on mielestäni aiheellista keskittyä urheilun sosiaalisena toimintana, urheilun mahdollistamaan interkulttuuriseen vuorovaikutukseen sekä sen kautta mahdollisesti syntyvään interkulttuuriseen kompetenssiin.

Tässä työssä tulen inkluusion ja osallisuuden käsitteiden avaamisesta systemisen teorian ja rakenteellisen sosiaalityön esittelyyn. Tämän jälkeen perehdyn romaneihin suomalaisena vähemmistönä, käyn läpi sosiaalisten ongelmien määrittelyä ja tämän työn kannalta keskeisiksi nousevia sosiaalsiin ongelmiin liittyviä teorioita. Teoriaosan lopussa käyn lyhyesti läpi myös romanien jo 500-vuotta jatkunutta huono-osaisuuden historiaa sekä 60-luvulta lähteneitä muutospyrkimyksiä. Tästä aiheen käsittely jatkuu tehdyn tutkimuksen esittelyn kautta romaneita ja urheilua liittyviin tutkimustuloksiin. Koska romaneita ja urheilua koskevat tutkimustulokset keskittyvät pitkälti osallistumisen esteiden tarkasteluun, käsittelen luvussa 5 vähemmistöihin, urheiluun ja inkluusioon liittyvää tutkimustuloksia, jotka osaltaan auttaa tutkimuskysymykseen vastaamisessa. Koska aihe on hyvin monitahoinen, olen varannut pohdinnalle runsaasti tilaa työn loppupuolelta.

Olen taustaltani sosionomipohjainen sosiaalityön opiskelija. Sosiaalihojaajana olen työskennellyt kahdessa eri vastaanottokeskuksessa. Näin ollen olen työni kautta ollut kosketuksissa inkluusion ja eksklusion kysymyksiin. Nämä eksklusion ja inkluusion kysymykset ovat nousseet ajatuksissani toistuvasti esille myös seurattessani aktiivisesti

vapaaotteluorganisaatio Ultimate Fighting Championshipin (UFC) otteluita. Mielestäni näissä otteluissa ottelijoiden etninen tausta ja vähemmistöjen näkyvyys nousee vahvasti esille. Tällä hetkellä asun asuinalueella, jonne kokemuksieni mukaan suuri osa kaupungin romaneista on keskittynyt asumaan. Edellä esitetyn pohjalta itsestäni tuntui luontevalla lähteellä selvittämään urheilun vaikutusta romanien inklusioon.

2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Inklusio ja osallisuus sekä systeeminen teoria ja rakenteellinen sosiaalityö

Koska tämän työn tarkoituksena on selvittää, millainen vaikutus urheilulla on romanien inklusioon Suomessa, aloitan inklusion ja osallisuuden käsitteiden avaamisella. Nämä inklusion ja eksklusion käsitteet yhdistetään usein kansalaisoikeuksiin, yhteiskunnan rakenteisiin sekä solidaarisuuteen ja sosiaaliseen epätasa-arvoisuuteen. Se, millaiset poliittiset ja sosiaaliset oikeudet sekä koulutus ja taloudellinen tilanne yksilöllä on, liittävät hänet tietyllä tavalla yhteiskunnan jäseneksi. Siinä, missä inklusiolla tarkoitetaan sisällä olemista, tarkoitetaan eksklusiolla ulos sulkemista. Toisin kuin eksklusiossa, inklusiossa yksilö on osallinen edellä mainituista. (Leemann, Kuusio, & Hämäläinen 2015, 1–2, 7.)

Yksilökohtaisella tasolla osallisuutta voidaan ajatella vuorovaikutuksessa syntyväksi yhteisöön tai yhteiskuntaan kuulumisen tunteeksi, mutta myös toiminnaksi. Toiminnan kohdalla osallisuuden aste vaihtelee tietämisestä suunnitteluun, päätösvaltaan ja toteuttamiseen. Osallisuus on henkilökohtainen kokemus omista vaikuttamisen mahdollisuuksista. (Leemann, Kuusio, & Hämäläinen 2015, 6–8.)

Tässä työssä lähdän liikkeelle systeemiseen teoriaan liittyvästä ajatuksesta, jonka mukaan yhteiskunta on kommunikaatioon perustuva sosiaalinen järjestelmä, jossa yksilö asettuu paitsi omaan tilanteeseensa, myös suhteeseen ympäristönsä kanssa. Näin ollen yksilö ja ympäristö muodostavat yhdessä toimivan kokonaisuuden, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. (Kilpeläinen 2009, 68–69.) Tätä kokonaisuutta tarkastelemalla voidaan ymmärtää paremmin sitä, miten systeemin eri osat toimivat yhdessä (Grand Challenges of Social Work 2021). Näin ollen on mielestäni paitsi perusteltua, myös tärkeää tutkia sitä, millaisia yhteyksiä ja suhteita romanien ja urheilun välillä ilmenee - millaisia puolin ja toisin vaikuttavia tekijöitä on löydettävissä?

Näitä yhteyksiä ja suhteita havainnoimalla voidaan tuottaa tietoa, jonka kautta yhteiskuntaa ja sen toimintaa voidaan pyrkiä muuttamaan (Kilpeläkin 2009, 82).

Tässä työssä lähdän lisäksi liikkeelle siitä, että edellä mainittua muutosta voidaan pyrkiä toteuttamaan rakenteellisen sosiaalityön kautta. Sosiaali- ja terveysministeriö (2021) määrittelee rakenteellisen sosiaalityön järjestelmälliseksi tiedon keräämiseksi sekä ilmiöiden havainnoinniksi ja analysoinniksi. Tunnistamalla sosiaalityön tarpeeseen vaikuttavia seikkoja sekä raportoimalla näistä, kyetään kehittämään ihmisten hyvinvointiin vaikuttavia toimintatapoja sekä ennaltaehkäisemään sosiaalisten ongelmien syntyä. Näin ollen on mielestäni tärkeää selvittää sitä, miten romanien ja urheilun välillä esiintyvät suhteet vaikuttavat romanien urheiluun ja urheilemattomuuteen sekä millainen vaikutus urheilulla itsessään on romanien inkluusioon Suomessa. Edellä esitetyn kautta mahdollisesti ilmeneviin haasteisiin voidaan rakenteellisen sosiaalityön kautta vastata.

2.3 Romanit

2.3.1 Suomalainen vähemmistö

Vähemmistöillä tarkoitetaan kansallisia, etnisiä, kulttuurisia, kielellisiä tai uskonnollisia vähemmistöjä. Suomessa vähemmistöt jaotellaan usein vanhoihin ja uusiin vähemmistöihin sen perusteella, miten pitkään vähemmistö on Suomessa ollut. (Ihmisoikeusliitto 2021.) Romanit kuuluvat Suomen vanhoihin vähemmistöihin, sillä heitä on asunut Suomen alueella jo noin 500 vuotta. Etniseen alkuperään liittyvän rekisteröintikiellon vuoksi tarkkaa lukumäärää Suomessa asuvia romanien määrästä ei ole, mutta arvoitu määrä on noin 10 000. (Huttu 2005, 321.) Tässä tutkielmassani keskityn juuri tähän vanhaan vähemmistöön, enkä esimerkiksi Kimmo Granqvistin (2021, 33) artikkelissaan mainitseisiin viime vuosina Suomeen muuttaneisiin Romanian ja Bulgarian romaneihin.

Romanikulttuuri perustuu perheen ja suvun välisiin läheisiin ja tiiviisiin suhteisiin sekä vanhempien ihmisten elämänkokemuksesta, perimätiedon hallinnasta ja viisaudesta kumpuavaan kunnioittamiseen. Kulttuurissa auktoriteetti kuuluu suvun vanhuksille. Tämä korkea asema näkyy erityisesti vanhusten suhteessa nuoriin – siihen, miten nuoret vanhempien edessä toimivat. (Opetushallitus 2012, 20–21.) Nuorempien romanien tulee osoittaa häveliäisyyttä ja kunnioitusta kontrolloidulla käytöksellään (Huttu 2005, 346–349). Oman ryhmän hyväksyntä ja arvostus koetaan hyvin tärkeäksi (Opetushallitus 2012, 20–21).

Romaninaisten arkiasuna käyttämää kansallispukua ajatellaan usein romaanikulttuurin näkyvimmäksi osaksi. Tapana on, että usein lapsen roolista aikuisen rooliin siirtyessään noin 17–20 -vuoden iässä romaninaiset pukeutuvat romanipukuun. Kyseessä on henkilökohtainen valinta. Mikäli nainen romanipukuun pukeutumisen valitsee, ei hänen ole tämän jälkeen enää soveliaista näyttäytyä vanhempien romanien edessä ilman pukua tai pukeutua pääväestön tavoin. Toisaalta soveliaisuussäädökset koskevat myös sellaisia romaninaisia, jotka päättävät olla pukeutumatta pukuun. Esimerkiksi vähissä tai lyhythihaisissa vaatteissa esiintymistä ei koeta soveliaaksi. Sama koskee myös romanimiehiä. (Opetushallitus 2012, 25; Huttu 2009, 64, 75–76.)

Romanien vaalima rituaalinen puhtauskäsitys tuntuu erottavan romanit ei-romaneista. Käsitteen mukaan epäpuhdas – esimerkiksi likainen kosketus – likaa, saastuttaa ja pilaa koskettamansa puhtaan esineen tai henkilön. Näin ollen epäpuhdas, kuten ihmisruumiin eritteet ja hiki, koetaan erittäin saastuttaviksi ja niiden joutumista suuhun pyritään kaikin keinoin välttämään. Toisaalta tärkeintä ei kuitenkaan ole epäpuhtaiden asioiden poistaminen vaan niiden erillään pitäminen puhtaista. Puhtauskäsitys välittyy myös sosiaalisiin suhteisiin. Tämä koskee erityisesti tilanteita, joihin liittyvät välittömästi tai välillisesti, konkreettisesti tai abstraktisti, ruumiin toiminnot tai seksuaalisuus. (Huttu 2005, 346–349.)

Tekemieni havaintojen mukaan tätä työtä varten lukemassani aineistossa romaneista kirjoitetaan pääasiallisesti yhtenä homogeenisenä ryhmänä. Omassa artikkelissaan myös Granqvist (2021, 43) on päätenyt samanlaiseen havaintoon. Toisaalta tätä tutkimusta varten lukemassani aineistossa viitataan myös perhe- ja yksilökohtaisiin eroihin. Opetushallituksen (2012, 24) julkaisussa mainitaan, että perheet noudattavat kulttuuria eri laajuuksissa ja tällä on vaikutusta tapojen ja käytäntöjen noudattamiseen. Myös Huttu (2005, 341) tuo esille sitä, että romanit ovat yksilöitä, joiden elämäntapa ja arvostukset saattavat poiketa huomattavastikin toisistaan sekä yhteisön yleisistä normeista.

2.3.2 Sosiaaliset ongelmat teoriassa ja käytännössä

Ilmiöstä tulee sosiaalinen ongelma silloin, kun se koetaan vahingolliseksi sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta ja ongelmaan puuttuminen nähdään näin ollen tarpeelliseksi. Sosiaaliset ongelmat voidaan luokitella väestöryhmän tai ongelman perusteella. Paras tapa sosiaalisiin ongelmiin vaikuttamiseksi ovat usein rakenteelliset muutokset (Mooney ym. 2016, , 4–5, 10.)

Tätä työtä varten on mielestä tarpeellista käydä lyhyesti läpi kaksi sosiaaliin ongelmiin liittyvää teoriaa, joista ensimmäinen on konfliktiteoria. Sen mukaan yhteiskunta koostuu erilaisista vallasta ja voimavaroista kilpailevista ryhmittymistä. Edeltävää sivuavan näkökulman mukaan ristiriidat syntyvät kuitenkin enemminkin kilpailevista arvoista ja intresseistä. Tällöin mahdollisia ratkaisuja voitaisiin löytää muun muassa erilaisten näkökulmien ymmärtämisestä. (Mooney 2016, 12–13.)

Toisen, sosiaalisinteraktionistisen teorian, mukaan vuorovaikutuksessa tapahtuva määrittely ja merkitysten anto vaikuttavat ihmisten käyttäytymiseen. Yhden näkemyksen mukaan sosiaalisia ongelmia voidaan lähestyä tunnistaminen, todeksi toteaminen ja muutokseen pyrkiminen laaditun suunnitelman kautta. (Mooney ym. 2016, 14.) Mikäli esimerkiksi tämän työn kautta voidaan tunnistaa ja todeta, että urheilulla on romanien eksklusiota vahvistava vaikutus, voidaan tilannetta pyrkiä muuttamaan. Toisen näkökulman mukaan kyse on ongelmalliseksi leimaamisesta. Tällöin ratkaisu ongelmaan olisi määritelmien muuttaminen. (Mooney ym. 2016, 14, 25.) Merkitystä on sillä, mikä ongelmaksi määrittyy.

Käytännössä romanien Suomessa kokemat sosiaaliset ongelmat liittyvät Granqvistin (2021, 1–2) mukaan sosiaaliseen, taloudelliseen ja poliittiseen eksklusioon. Romanit kohtaavat valtaväestön taholta negatiivisia asenteita, arkipäiväistä rasismia ja syrjintä sekä haasteita muun muassa koulutuksen, työllistymisen, asunnon saannin ja julkisten palveluiden piiriin pääsyn suhteen. Hutun (2005, 322) mukaan romanit usein kokevat nämä negatiivisesti virittyneet lähestymistavat epämiellyttäväiksi, omanarvontuntoa alentaviksi ja jopa uhkaaviksi.

Thomson ja Soós (2005, 25) toteavat edellä mainitun osittain johtaneen siihen, että romanit ovat tiettyssä määrin sulkeutunut yhteisö, jonka sisälle valtaväestön edustajilla on harvoin etuoikeus päästä. Toisaalta Huttu (2005, 321) nostaa esille ajatuksen siitä, että mielenkiinto molemminpuoliseen tutustumiseen valtaväestön ja romanien kesken on ollut vähäistä. Merkittäväksi romanien ja valtaväestön kanssakäymiseen vaikuttavaksi tekijäksi vaikuttaakin nousevan suomalaisen enemmistön hämmästyttävä tietämättömyys romanikulttuurista. Tieto on hyvin pintapuolista ja saattaa olla, että romanivastaiset asenteet pohjautuvat pitkälti tiedon puutteeseen. Granqvistin (2021, 43) mukaan edellä mainitulla saattaa lisäksi olla yhteys romanien aseman parantamiseen liittyvään tahdon puutteeseen.

2.3.3 Sosiaalisen huono-osaisuuden historia ja muutospyrkimykset

Panu Pulma (2006, 195–196) käy Pohjoismaiden romanipolitiikkaa käsittelevässä Suljetut ovet -teoksessaan läpi romanipolitiikan vaiheita aina 1500-luvulta nykypäivään asti. Pulma jakaa romanipolitiikan historian neljään osaan. Ensimmäinen periodi ajoittuu vuosien 1520–1600 välille. Tuona aikana siirryttiin Pulman mukaan uteliaisuudesta sortoon. Hyvin pian Pohjoismaihin saapumisensa jälkeen romaneja alettiin kohdella irtolaisryhmänä, johon muiden köyhälistöön kuuluvien ryhmien tavoin, kohdennettiin kovaa kontrollia. Tuolloin etnisyyteen - toisin kuin yhteiskunnalliseen asemaan - ei kuitenkaan kiinnitetty erityistä huomiota.

Toinen periodi sijoittuu 1600- ja 1800-lukujen välille. Tätä aikaa Pulma (2006, 196–197) kutsuu integraatiopolitiikan aluksi. 1600-luvun alussa Ruotsi, jonka osa Suomi vielä tuolloin oli, tarvitsi sotaväkeä. Tähän sotaväkeen palkattiin myös romaneja, joiden yhteiskunnallinen asema tämän myötä nousi. Samaan aikaan myös kirkko alkoi tehdä eroa ”omien” ja ”vieraiden” romanien välille ajatellen, että Ruotsissa syntyneet romanit tulisi saada sitoutettua seurakuntaelämään. Tänä aikakautena romanit tunnistettiin etniseksi ryhmäksi, jonka kohdalla etnisyyden sinällään ei koettu aiheuttavan haasteita. Sen sijaan haasteeksi koettiin romanien muun yhteiskunnan kanssa yhteensopimaton elämäntapa.

Kolmatta 1860–1960 -lukujen välille sijoittuvaa vaihetta Pulma (2006, 198–201) kutsuu etnisen tietoisuuden nousun ja assimilaatiopyrkimysten alun vaiheeksi. Tuolloin rodullisen ja geneettisen selittämisen painoarvo kasvoi ja romanikielen tuhoaminen nähtiin tärkeäksi sulauttamispyrkimysten kannalta. Toisaalta toisen maailmansodan tapahtumat vaikuttivat siihen, että etnisyyttä alettiin aiheena kohdella varovaisemmin, eikä romanipolitiikka periodin loppua kohden ollut kovinkaan aktiivista.

Neljättä 1960-luvulta nykypäivään jatkunutta vaihetta Pulma (2006, 201–203) sen sijaan kutsuu vähemmistöoikeuksien ja etnisen heräämisen aikakaudeksi. Tälle aikakaudelle tyypillistä on aiemman assimilaatiopolitiikan tuomitseminen ja vähemmistöjen oikeuksien suojeleminen ja vahvistaminen. Tähän periodiin ajoittuu myös Mustalaislähetysten perustaminen ja Mustalaisasiain neuvottelukunnan asettaminen vähemmistöjen etnisen ja kulttuurisen luonteen huomioimiseksi päätöksenteossa. Granqvistin (2021, X) mukaan tämä johti romanien osallisuuden lisäämiseen muun muassa romaneita koskevassa koulutukseen,

työllistymiseen ja kulttuuritietoisuuteen liittyvässä päätöstenteossa. Pulman (2006, 203) mukaan romanipolitiikasta muodostui näin yhä enemmän valtiojohtoista.

Sosiaali- ja terveysministeriön (2018, 3, 7, 9) mukaan valtiojohtoista muutosta on lähdetty työstämään erilaisten strategioiden, kuten vuonna 1999 julkaistun Romanipolitiikan strategian, ensimmäisen vuosille 2009–2017 laaditun romanipoliittisen ohjelman (ROMPO) sekä vuosille 2018–2022 laaditun toisen ja parhaillaan toteutettavan romanipoliittisen ohjelman (ROMPO2) kautta. Tämä ROMPO2-ohjelma on laadittu ja sitä toteutetaan yhteistyössä muun muassa valtakunnallisen romaniasiain neuvottelukunnan (RONK), Suomen Romanifoorumi ry:n, Romano Missio ry:n, Suomen Romaniyhdistys ry:n, Elämä ja Valo ry:n sekä Kromana ry:n kanssa. Ohjelman päätavoitteena on romanien yhteiskunnallisen integraation sekä kulttuuristen oikeuksien myönteisen kehityksen tukeminen. Ohjelmassa keskitytään koulutukseen, työllistymiseen ja asunnon saantiin sekä yhdenvertaisuuteen. Samoin ohjelmassa keskitytään romanikielen ja kulttuurin tukemiseen ja säilyttämiseen sekä romaniväestön voimaannuttamiseen ja vahvistamiseen. Yhdeksi alatavoitteeksi on asetettu romanivastaisuuden ja romanien syrjinnän vastustaminen.

Tekemäni huomion mukaan edellä mainitussa ROMPO2-ohjelmassa viitataan urheiluun ja liikuntaan vain kertaalleen toteamalla, että yhtenä ohjelman tavoitteena on romaniväestön hyvinvoinnin tukeminen muun muassa sen kautta, että romaniväestön osallistumista erilaista liikuntaa ja fyysistä aktiivisuutta sisältäviin sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia edistäviin harrastus- ja vapaa-ajanpalveluihin lisätään. Vastuutahoksi tälle toiminnalle on asetettu kuntien lapsi- ja nuorisotyön, kulttuurityön sekä liikuntapalveluiden ammattilaiset, järjestöt ja seurakunnat. Seurantakohdetta edellä mainitulle ei ohjelmassa ole asetettu. Mielestäni tavoite jää jokseenkin ympärilyöreäksi ja pintapuoliseksi. Lisäksi seurannan puute herättää kysymyksen siitä, miten tärkeänä osana ohjelmaa asiaa pidetään. Muuta urheiluun ja liikuntaan liittyvää ei ohjelmassa esiin nosteta.

2.4 Urheilu, sosialisaatio ja interkulttuurinen kompetenssi

Tässä työssä määrittelen urheilun Euroopan neuvoston (1992) mukaisesti kaikki muodot käsittäväksi fyysiseksi aktiviteetiksi, joka – satunnaisesti tai järjestäytyneesti – tähtää fyysisen

kunnon ilmaisuun tai kehittämiseen sekä psyykkiseen hyvinvointiin, sosiaalisten suhteiden luomiseen ja tulosten saavuttamiseen kaikilla tasoilla kilpailtaessa.

Tässä työssä lähdetään liikkeelle urheilun kautta tapahtuvan sosialisoinnin merkityksestä sekä urheilun mahdollisuudesta toimia kenttänä interkulttuurisen kompetenssin kasvulle. Yleisesti ottaen sosialisoinnilla tarkoitetaan sitä, että yksilö sopeutuu ympäröivään yhteisöön sekä siinä vallitseviin arvoihin ja normeihin sekä rooleihin. Toisaalta sosialisointia voidaan ajatella myös persoonallisuuden kehittymisenä, jonka seurauksena yksilö oppii toimimaan tietyssä ympäristössä. (Ikonen 2000, 43.) Sosialisointia voi tapahtua muun muassa urheilun kautta (Sopa and Pomohaci 2015, 1).

Mielestäni sosialisoinnin suhteen ei tulisi kuitenkaan ajatella, että valtaväestön kulttuuri on se, johon kaikkien tulisi sopeutua. Sen sijaan tulisi mielestäni nostaa enemmän esille inklusiota ja osallisuutta sekä interkulttuurisen kompetenssin merkitystä. Paavolan ja Talibin mukaan (2014, 78–80) tällaisen interkulttuurisen kompetenssin oppiminen lähtee liikkeelle kulttuuristen erilaisuuksien kokemisesta. Ihmisten välinen humanismi edellyttää kulttuuristen erilaisuuksien ymmärtämistä sekä näiden hyväksymistä ja huomioon ottamista. Interkulttuurisesti kompetentti yksilö ymmärtää, kuinka oma identiteetti, kulttuuri, yhteiskunta ja historia voidaan saada sopusointuun toisten identiteettien, kulttuurien ja kansojen todellisuuden kanssa. Interkulttuurisesti kompetentti yksilö osaa myös soveltaa omaksumiaan ajattelumalleja erilaisiin tilanteisiin. Interkulttuurisen osaamisen myötä yksilölle voi syntyä sekä kyky että halu toimia luontevasti erilaisissa kulttuurisissa ympäristöissä.

3. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Narratiivinen kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Kirjallisuuskatsaus on tutkimusmetodi, joka keskittyy tietystä aiheesta jo tuotettuun tutkimukseen. Kirjallisuuskatsauksen kautta voidaan rakentaa kokonaiskuva tutkittavasta asiasta. Samoin voidaan arvioida olemassa olevaa teoriaa, tunnistaa ongelmia sekä kehittää vanhaa teoriaa ja tuottaa uutta. Kirjallisuuskatsauksen kautta voidaan myös tarkastella teorian kehitystä. Näin tutkimuksesta voidaan kirjallisuuskatsauksen kautta tehdä uutta tutkimusta, jonka perustana vanhat tutkimustulokset toimivat. (Salminen 2011, 3–4.)

Tässä omassa työssäni käytän tutkimusmetodinani kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Salmisen (2011, 6–7) mukaan tämä kuvaileva katsaus on eräänlainen yleiskatsaus ilman tiukkoja rajoja ja tarkkoja sääntöjä. Siinä ei keskitytä valitsemaan aineistoa esimerkiksi tietyin metodisin perustein. Sen sijaan tutkittavaa aiheita pystytään kuvaamaan laaja-alaisesti. Tarkemmin ilmaistuna käytän tässä työssäni hyväkseni narratiivista kirjallisuuskatsausta, joka Salmisen mukaan mielletään erääksi kuvailevan kirjallisuuskatsauksen lajiksi. Sen kautta mahdollistuu laaja, mutta jäsentynyt ja loogisesti etenevä sekä tiivistetty kuva käsiteltävästä aiheesta.

3.2 Tutkimuskysymys, aineiston haku ja rajaus

Tässä työssä esittämänäni tutkimuskysymyksenä toimii se, *millainen vaikutus urheilulla on romanien inklusioon Suomessa?* Tämä kysymys johti ensimmäiseen hakuun (1), jonka aiheena olivat romanit ja urheilu. Tämän haun kautta löydetyn aineiston pohjalta selvisi, että romanit harrastavat urheilua vain vähäisesti. Löydetyssä aineistossa keskityttiin lähinnä osallisuuden esteisiin. Näin ollen aineisto ei itsessään riittänyt tutkimuskysymykseen vastaamiseksi ja minun tuli suorittaa uusi haku (2). Haun 2 aiheina olivat vähemmistöt, urheilu ja inklusio. Tavoitteena oli selvittää yleisesti ottaen sitä, millainen vaikutus urheilulla on vähemmistöjen inklusioon, joskin tiedostin, ettei haun 2 kautta löytynyt aineisto - kulttuurieroista johtuen - soveltuisi sellaisenaan tutkimuskysymykseen vastaamiseen.

Omassa kirjallisuuskatsauksessani keskityin löytämään kansainvälisiä korkealaatuisia ja vertaisarvioituja julkaisuja. Lähdin liikkeelle ajatuksesta, että tällaisen julkaisun abstrakti on kirjoitettu englanniksi, olipa julkaisu itse julkaistu millä kielellä tahansa. Ollakseni perusteellinen, suoritin haun kuitenkin myös suomenkielisillä hakusanoilla. Nämä haut eivät kuitenkaan tuottaneet tuloksia. Lisäksi kohdentamalla haun abstrakteihin ja lukemalla läpi nämä abstraktit, pystyin helposti käymään läpi löydetyn aineiston ja ymmärtämään artikkelien sisällön. Osaltaan tämä helpotti sisäänotto- ja poissulkukriteerien käyttöä.

Kuten edellä on mainittu, haun 1 aiheena olivat romanit ja urheilu. Näin ollen sanat ”romani” ja ”urheilu” toimivat suomenkielisinä hakusanoinani tässä haussa. Englanninkielisinä hakusanoinani käytin puolestani seuraavia: romani, gypsy, sport, physical education ja physical activity. Haun 2 aiheena olivat vähemmistöt, urheilu ja inklusio. Näin ollen sanat ”vähemmistö”, ”urheilu” ja ”inklusio” toimivat suomenkielisinä hakusanoinani tässä haussa. Englanninkielisinä hakusanoinani puolestaan toimivat: minority, inclusion, sport, physical

activity ja physical education. Omassa tiedonhaussani käytin viittä tietokantaa, jotka olivat Scopus ja Web of Science sekä ProQuestin 3 tietokantaa (Social Services Abstracts, Sociological Abstracts ja Worldwide Political Science Abstracts).

Kuten Huttukin (2005, 323–324) toteaa, on modernia tieteellistä romaneihin liittyvää tutkimusta olemassa hyvin vähän. Näin ollen myös löydettyjen julkaisujen määrä jäi jo lähtökohtaisesti vähäiseksi. Sama toistui haun 2 kohdalla. Aineiston vähäisyydestä sekä romanien ja vähemmistöjen asemassa tapahtuneiden muutoksien vähyydestä johtuen, en rajannut löydettyä aineistoa ajallisesti. Lisäksi aineistoon tutustuttuani huomasin, että aineistoksi valikoituneiden tutkimusten tulokset olivat hyvin samansuuntaisia. Tämä lisäsi varmuuttani siitä, että myös yli 5 vuotta sitten tuotettu tieto on aiheen huomioon ottaen edelleen luotettavaa.

Löydetyn aineiston suhteen minun ei sen vähäisestä määrästä johtuen tarvinnut suuressa määrin rajata julkaisuja ulos tutkielmasta. Koska suurin osa hakuja 1 ja 2 koskevasta tutkimuksesta oli tuotettu englanniksi ja halusin aineiston olevan saatavilla, rajasi tämä pois esimerkiksi kokoomateosten käytön. Muutoin 1 haun yhteydessä ulos rajatut tutkimukset käsitelivät aihetta pääsääntöisesti terveydenhuollon näkökulmasta. Haun 2 kohdalla rajasin aineiston ulkopuolelle sellaiset artikkelit, jotka käsitelivät inkluusiota liittyen sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, vammaisuuteen ja ikään. Muutoin käytetyillä hakusanoilla löydetty ja jäljelle jääneet julkaisut, jotka olivat kirjoitettu joko englanniksi, espanjaksi tai portugaliksi sekä käsitelivät interkulttuurista vuorovaikutusta ja sosiaalista näkyvyyttä, inkluusiota ja eksklusiota, valikoituivat tutkimuksen aineistoksi. Tutkimukseen valikoitui vain vertaisarvioituja artikkeleja.

3.3 Aineiston esittely

Seuraaviin taulukkoihin olen kerännyt koonnin tässä työssä käytettävästä aineistosta:

| ROMANEJA JA URHEILUA KÄSITTELEVÄT ARTIKKELIT | | | | |
|--|--|-------|---------|------------|
| Tekijä | Otsikko | Vuosi | Maa | Kohderyhmä |
| Blasco, Dora | Education, gender and sport: Young gypsy and practiced sport | 2006 | Espanja | Nuoret |

| | | | | |
|---|---|------|-----------|--------------------------------|
| Piedra De La Cuadra, Joaquin | Approximation to the study of physical and athletic activity in the life of gypsy women in social exclusion who are older than 55 years | 2009 | Espanja | Keski-ikäiset ja vanhat naiset |
| Neves, Rui Cipriano, Ana & Ferreira, Cristiana | Cooperative games and interpersonal relations - A study in the first years | 2020 | Portugali | Varhaiskasvatusikäiset |
| Sanz-Remacha, Maria García-González, Luis Sevil Serrano, Javier ym. | Barriers to Physical Activity in Disadvantaged Population: A Qualitative Comparison between Roma and Non-Roma Women | 2019 | Espanja | Naiset |
| Thomson, Rex & Soós, Istvan | Roma culture and physical culture in Hungary | 2005 | Unkari | Nuoret |

VÄHEMMISTÖJÄ, URHEILUA JA INKLUUSIOTA KÄSITTELEVÄT ARTIKKELIT

| Tekijä | Otsikko | Vuosi | Maa | Kohderyhmä |
|--|---|--------------|------------|---------------------|
| Elling, Agnes & Knoppers, Annelies | Sport, gender and ethnicity: Practises of symbolic inclusion/exclusion | 2005 | Alankomaat | Nuoret |
| Gemmell, Jon | All white mate? Cricket and race in Oz | 2007 | Australia | Aboriginaalit |
| Rich, Kyle Misener, Laura & Dubeau, Dan | “Community cup, we are a big family”: Examining social inclusion and acculturation of newcomers to canada through a participatory sport event | 2015 | Canada | Aikuiset |
| Mattingsdal Thorjussen, Ingrid & Sisjord, Mari Kristin | Students' physical education experiences in a multi-ethnic class | 2018 | Norja | Nuoret |
| Zieff, Susan | Increasing Physical Activity for Health One Cultural Critique at a Time | 2011 | USA | Teoriaan keskittyvä |

Suomen romaneja koskevaa aineistoa ei hakujen kautta löytynyt. Sen sijaan haun 1 aineisto on pääasiassa tuotettu Espanjassa. Näin ollen Suomessa ja Espanjassa asuvien romanien kulttuuriset erot tulee ottaa huomioon aineiston käsittelyssä.

Kummankin haun kautta löytyneessä aineistossa kohderyhmänä nousevat esille nuoret. Haun 1 kohdalla esiin nousevat lisäksi naiset, joskin yleisesti ottaen aineistojen nuoria käsittelevissä artikkeleissa sukupuoli nousee hyvinkin vahvasti esille. Samoin sukupuoli nousee vahvasti esille myös haun 2 kautta löydettyssä aineistossa. Myös tämä tulee huomioida aineiston käsittelyssä.

4. TULOKSET ROMANEIHIN JA URHEILUUN LIITYEN

4.1 Romanien suhde urheiluun

Thomsonin ja Soósin (2005, 259) sekä Blascon (2006, 126–127) mukaan romaninuoret eivät yleisesti ottaen suhtaudu liikuntaan ja urheiluun kovinkaan positiivisesti. Heidän mukaansa merkittävä osa sekä espanjalaisista että unkarilaisista romanitaustaisista nuorista ei harrasta urheilua kouluajan ulkopuolella. Ero valtaväestöön on tutkimuksissa suuri. Piedra de la Cuadra (2009, 141, 145–146) tutkimuksen kautta selviää, että sama liikkumattomuuden kulttuuri jatkuu myös aikuisiällä; Piedra de la Cuadra mukaan myös yli 55-vuotiaat romaninaiset harrastavat liikuntaa vain vähäisesti – nuoriakin vähemmän. Piedra de la Cuadra (2009, 141, 145–146) mukaan edellä kuvattu vähäinen liikunta on useimmiten paikasta toiseen kävellen kulkemista. Toisinaan liikunta saattaa olla myös perhejuhlissa tapahtuvaa tanssimista. Myös Blasco (2006, 126–127) nostaa omassa tutkimuksessa esiin tanssin merkityksen; Blascon mukaan romanityttöjen osallistumisen taso kasvaa hieman silloin, kun kyse on tanssimisesta. Piedra de la Cuadra (2009, 141, 145–146) mukaan romanimiehet sen sijaan harrastavat liikuntaa, kuten jalkapalloa, hieman romaninaisia enemmän.

Tätä työtä varten luetun aineiston pohjalta yhdeksi urheilun vähyyttä selittäväksi tekijäksi määritetty romanikulttuuri. Blascon (2006, 126–127) mukaan romanikulttuurista puuttuu urheilun perinne. Piedra de la Cuadra (2009, 142, 145–146) on samaa mieltä. Hänen mukaansa fyysinen aktiivisuus ja urheilu eivät kuulu romanien perinteiseen elämäntapaan. Urheilemisen lisäksi urheilua ei seurata myöskään tiedotusvälineiden välityksellä. Thomson ja Soós (2005, 259) selittävät urheilukulttuurin puuttumista romanien liikkuvalla elämäntavalla; toisin, kuin yhden valtion sisällä asuville kansioille, romaneille ei ole samaan tapaan muodostunut kansallista urheiluidentiteettiä.

Edeltävään liittyen aineistossa tuodaan myös esiin sitä, miten liikkumattomuuden kulttuuri näyttäytyy arvoina ja asenteina. Thomsonin ja Soósin (2005, 259) mukaan suurin osa romanitaustaisista nuorista kokee urheilun tarkoituksen liittyvän terveyteen, ei esimerkiksi liikunnasta nauttimiseen. Blascon (2006, 126–127) mukaan romanitytöt eivät pidä liikuntaa hyödyllisenä saati viihdyttävänä. Blascon mukaan tytöt eivät lisäksi ymmärrä, miksi heidän tulisi urheilla. Tytöt eivät ole houkuteltavissa liikuntaan esimerkiksi toteamalla, että fyysisellä aktiivisuudella saattaisi olla vaikutusta heidän ulkonäköönsä. Tämän sijaan tytöt arvostavat

enemmän kasvoja, hiuksia ja säädyllistä pukeutumista, ja uskovat näiden auttavan muun muassa tulevan miehen löytämisessä.

Toisaalta Piedra de la Cuadra (2009, 141, 145–146) tuo esiin myös tapahtunutta muutosta; naisten tilanne liikunnan suhteen on vähitellen muuttumassa, sillä verrattuna aikaisempaan, harrastaa useampi romaninainen nykyisin liikuntaa. Piedra de la Cuadran mukaan ikä ja sosioekonominen status kuitenkin vaikuttavat tilanteeseen siten, että eniten liikuntaa harrastavat nuoret ja paremmassa sosioekonomisessa tilanteessa olevat yksilöt.

4.2 Urheiluun osallistumisen esteet

Sanz-Remacha, García-González, Sevil Serrano, Lanaspá ja Aibar Solana (2019, 1, 5) ovat tutkineet romaninaisten kohdalla esiintyviä fyysiseen aktiivisuuteen liittyviä esteitä. Heidän mukaansa erityisesti marginalisaatiossa elävien naisten kohdalla henkilökohtaiset ja yksilöiden väliset syyt vaikuttavat liikunnan vähäisyyteen. Tutkimuksensa kautta Sanz-Remacha ym. pystyivät jakamaan liikunnan vähäisyyteen vaikuttavat tekijät kolmeen kategoriaan, joista ensimmäinen liittyi henkilökohtaisiin seikkoihin, kuten varallisuuteen, fyysisiin rajoitteisiin ja sairauksiin sekä psyykkisiin seikkoihin. Konkreettiseksi syiksi tutkimuksessa nousivat esiin muun muassa liikuntasalien kalliit hinnat, työaikojen ja liikunnan yhteensopimattomuus sekä ylipaino, heikko itsetunto ja koettu häpeä, motivaation puute ja stressi.

Mielestäni tähän Sanz-Remachan ym. määrittelemään ensimmäiseen kategoriaan linkittyä osaltaan myös Piedra de la Cuadran (2009, 142–143, 146) tutkimuksessa esiin noussut lapsuudessa saadun koulutuksen sekä liikuntakasvatuksen vähyys, jolla puolestaan on yhteys uskomuksiin ja motivaatioon. Uskomuksiin liittyen Piedra de la Cuadran kirjoittaa, että siinä, missä toiset romaninaiset uskovat, että liikunta on hyväksi terveydelle, uskovat toiset sen olevan epäsoviva kuukautisten tai raskauden aikana.

Toiseen kategoriaan kuuluivat sosiaaliset syyt, kuten kulttuuri, tuen puute ja perhe. Kulttuurista johtuviksi konkreettiseksi syiksi tutkimuksessa nousivat muiden romanien ajatukset ja mielipiteet. Sosiaalisen tuen puutteeseen sen sijaan liittyi kokemus siitä, etteivät tutkimukseen osallistuneet romaninaiset halunneet seuran puutteessa osallistua liikunta-aktiviteetteihin yksin. Perheeseen liittyviksi konkreettiseksi syiksi puolestaan nousivat naisten rooli kodinhoidollisissa asioissa sekä ihmis- ja perhesuhteiden ylläpidossa. (Sanz-Remacha ym. 2019, 6.)

Omassa artikkelissaan myös Blasco (2006, 126–127) nostaa esiin romanityttöjen kohdalla esiintyvät kodinhoidolliset haasteet. Blascon mukaan romanikulttuurissa tyttöjä kohdellaan toisin, kuin poikia; 14-vuoden iässä tyttöjen on alettava ottaa enemmän vastuuta kodin hoidosta ja sisarusten kaitsemisesta sekä huomioitava suhteet tulevan miehen vanhempiin. Näiden askareiden takia tytöillä ei ole ylimääräistä aikaa liikunnalle, joka kuitenkin olisi tärkeää pitkäkestoisen ja harjoitusta vaativaan urheilun kannalta.

Kolmas Sanz-Remachan ym. (2019, 8) määrittelemä kategoria käsitteli ympäristöä. Tässä kategoriassa konkreettiseksi syyksi liikunnan vähäisyyteen nousi erityisesti turvattomuuden tunne. Tutkimuksessa tällä viitattiin lähinnä asuinalueeseen.

4.3 Inklusion mahdollisuudesta eriytymiseen ja kohtaamattomuuteen

Edellä on kuvattu romanien suhdetta urheiluun sekä selitetty osallistumattomuuteen johtavia seikkoja. Tässä alaluvussa keskitytään enemmän urheilun kautta mahdollistuvan inklusion ja eksklusion kysymyksiin.

Nevesin, Ciprianon ja Ferreiran (2020, 190) mukaan joukkuepelien kautta on mahdollista parantaa romanilasten ja portugalilaiseen enemmistöön kuuluvien lasten välisiä sosiaalisia suhteita varhaisina vuosina. Tekemänsä tutkimuksen pohjalta he toteavat, että yhteistyötä vaativat joukkuepelit johtavat positiiviseen kehitykseen näissä suhteissa. Lisäämällä keskinäistä positiivista vuorovaikutusta, saavutettiin positiivisia muutoksia myös sosiaalisessa kanssakäymisessä. Samalla lasten yhteistyön laatu sekä keskittyminen yhteiseen tekemiseen paranivat. Nevesin ym. mukaan tulisikin kiinnittää enemmän huomiota siihen, että erilaisista kulttuuritaustoista tulevat lapset kohtaisivat toisiaan, sillä juuri tällaisen yhteisen tekemisen kautta voitaisiin tukea muun muassa tasa-arvoisuutta ja romanitaustaisten lasten inklusiota.

Thomsonin ja Soósin (2005, 255, 260–261) mukaan romanitaustaisten ja unkarilaiseen valtaväestöön kuuluvien lasten kiinnostus kohdistuu suurelta osin samoihin lajeihin; sekä romanitaustaiset että unkarilaiseen valtaväestöön kuuluvat lapset pitävät eniten jalkapallosta ja koripallosta. Sen sijaan esimerkiksi juokseminen tuntui kiinnostavan vain romanitaustaisia lapsia. Näin ollen, Thomsonin ja Soósin mukaan, eri kulttuuriryhmiin kuuluvien nuorten lajivalinnat synnyttävät sekä kohtaamisia ja inklusiota että kohtaamattomuutta ja eriytymistä. Samalla he kuitenkin huomauttavat, että näitä kulttuurisia eroja tulisi kunnioittaa; lapsia ja nuoria ei voida pakottaa urheilun harrastamiseen ja tietynlaisiin lajivalintoihin ajatellen, että

sen kautta saavutettaisiin assimilaatiota. Myös mielestäni tulee huomioida se, ettei pakottaminen kuulu osallisuuteen tai joida inklusioon.

5. TULOKSET VÄHEMMISTÖIHIN, URHEILUUN JA INKLUUSIOON LIITTYEN

5.1 Vähemmistöjen suhde urheiluun

Richin, Misenerin ja Dubeaun (2015, 131) mukaan maahanmuuttajat harrastavat liikuntaa hyvin vähäisesti valtaväestöön verrattuna. Myös Ellings ja Knoppers (2005, 263) tulivat tutkimuksessaan siihen tulokseen, että etnisiin vähemmistöihin kuuluvat tytöt ja naiset harrastavat huomattavasti vähemmän liikuntaa suhteessa valtaväestöön kuuluviin tyttöihin ja naisiin.

Richin ym. (2015, 131) mukaan liian usein maahanmuuttajia syytetään osallistumisen puutteesta sen sijaan, että pohdittaisiin osallistumisen esteitä. Artikkelissaan Rich ym. mainitsevat mahdollisiksi esteiksi muun muassa sukupuolen sekä Zieffin (2011, 118, 126) tavoin yhteiskuntaluokkaan liittyvän pienituloisuuden sekä krooniset terveydelliset haasteet ja sairaudet. Lisäksi Rich ym. (2015, 131) tuovat esiin käytetyn kielen roolin sekä osallistumisen pelottavaksi kokemisen. Zieff (2011, 118, 126) puolestaan mainitsee lisäksi saavutettavuuden, kulkuyhteydet ja asuinalueen turvallisuuden. Omassa artikkelissaan Ellings ja Knoppers (2005, 261) taasen selittävät osallistumattomuutta muun muassa uskonnolla, kuten islamilla. Zieffin (2011, 118, 126) mukaan edellä mainittu uskonnon vaikutus näkyy esimerkiksi miesten suhtautumisen musliminaisten urheiluun.

Edeltävistä selittävästä tekijöistä poiketen Zieff (2011, 123, 124) tuo omassa artikkelissaan esiin myös kulttuurin vaikutuksen tutkimuksen tekoon. Zieff toteaa, että matalien fyysisen aktiivisuuden liittyvien tulosten taustalla saattaa ilmetä ymmärtämiseen liittyviä seikkoja, joiden takia osallistujia saattaa esimerkiksi arvioi oman aktiivisuutensa todellista vähäisemmäksi. Tällä puolestaan on merkitystä erityisesti tilanteissa, joissa maahanmuuttajien aktiivisuutta verrataan kantaväestön aktiivisuuteen. Tutkimustulokset saattavat vääristyä.

5.2 Urheilun mahdollisuudet inklusion näkökulmasta

Richin ym. (2015, 131, 140) mukaan urheilun vaikutusta inklusioon on tutkittu vain vähän. Näin ollen käsitys urheilun mahdollisuudesta edistää osallisuutta ja vaikuttaa sopeutumisprosessiin jää vajavaiseksi. Jo tässä vaiheessa tätä työtä on selvää, että aiheesta tarvitaan lisää tutkimusta.

Tätä työtä läpikäymäni aineiston perusteella voidaan kuitenkin todeta, että liikunta on mahdollista kokea sosiaalisena tekemisenä, jonka kautta mahdollistuu sekä kaverien kanssa oleminen että uusien kaverisuhteiden luominen (Mattingsdal Thorjussenin ja Sisjordin 2018, 703). Kun urheilua ajatellaan monikulttuurista tilaa sekä vuorovaikutusta ja kommunikaatiota mahdollistavana yhteistoimintana – ei kilpailuna – saattaa urheilusta olla hyötyä sosiaalisen osallisuuden vahvistamisessa. Tällöin tärkeäksi nousee osallistujan kokemus hyväksytyksi ja arvostetuksi tulemisesta sekä kokemus kuulumisesta. (Richin ym. 2015, 131, 136–137.)

Yleisesti ottaen urheilulla ja liikunnalla on myönteistä vaikutusta paitsi yksilöiden hyvinvointiin, myös yhteisöjen hyvinvointiin. Osallistumalla urheilutapahtumiin, voivat ihmiset paitsi viettää yhdessä aikaa, myös luoda kontakteja, sosiaalisia suhteita ja verkostoja. Samalla voidaan luoda yhteishenkeä ja vaikuttaa sekä kulttuurien väliseen oppimiseen - arvoihin, asenteisiin ja uskomuksiin – että keskinäiseen luottamukseen. Tästä näkökulmasta katsottuna urheilu voi toimia inklusion välineenä sekä auttaa positiivisen identiteetin rakentumisessa. (Rich ym. 2015, 129–131.)

Rich ym. (2015, 131, 136–137) nostavat esiin vapaa-ajalla tapahtuvan toiminnan suurta roolia maahanmuuttajien sopeutumisen kannalta. Mattingsdal Thorjussen ja Sisjord (2018, 703) puolestaan jatkavat ajatusta toteamalla, että tilanteissa, joissa eri kulttuureihin kuuluvat yksilöt viettävät vain vähäisesti vapaa-aikaa keskenään, korostuu järjestetyn koululiikunnan rooli tilan luoja. Richin ym. (2015, 136, 139) mukaan urheilu ei kuitenkaan vielä sinänsä ole riittävä edellytys sosiaalisen muutoksen aikaansaamiseksi. Jotta urheilua voitaisiin tarkoituksenmukaisesti käyttää osallisuuden ja inklusion tuottamiseksi, tulee toimintaa suunnitella ja kohdentaa tarkoituksenmukaisesti tietyille yleisölle. Lisäksi tulee huomioida jokainen yksilö henkilökohtaisesti omana itsenään.

5.3 Urheilun haasteet inklusion näkökulmasta

Ellingsin ja Knoppersin (2005, 257–258, 264) mukaan epäoikeudenmukaiset etniseen taustaan ja sukupuoleen liittyvät valtasuhteet heijastuvat ja uudelleensyntyvät urheilun kautta. He, samoin kuin Mattingsdal Thorjussen ja Sisjord (2018, 696) sekä Gemmel (2007, 34) perustelevat tätä urheiluun liittyvällä maskuliinisella ja ”valkoisella” ylivallassa – Gemmel jopa suorastaan rasismilla. Näin ollen – toisin, kuin usein ajatellaan - urheilu ei välttämättä johdakaan inklusioon. Seuraavassa tulen perehtymään hieman enemmän siihen, miten arvot ja asenteet johtavat vähemmistöihin kuuluvien, mutta erityisesti vähemmistöihin kuuluvien naisten, eksklusioon suhtautumisen, lajivalintojen ja lajinäkyvyyden kautta.

5.3.1. Arvojen ja asenteiden vaikutus suhtautumiseen

Thorjussenin ja Sisjordin (2018, 695–696, 702–703) mukaan länsimaiset arvot ja normit - käsitykset terveydestä sekä normaaleina pidetyistä asioista kehon ja identiteetin suhteen - muodostavat pohjan ajattelullemme. Tavoiteltavina ihanteina ne myös siirtyvät osaksi liikuntapedagogiikkaa. Tällöin esimerkiksi liikuntatuntien kautta päädytään luomaan toiseutta asettamalla oppilaat hierarkkiseen järjestykseen suhteessa toisiinsa. Tämän hierarkian korkeimmalle tasolle asettuvat länsimaiseen enemmistöön kuuluvat keskiluokkaiset vahvat ja hyväkuntoiset pojat. Tämä taas johtaa siihen, että yksilöitä kohdataan ja kohdellaan eri tavoin.

Edellä mainittu saattaa ilmetä esimerkiksi siinä, ettei liikuntatunneilla välttämättä osata huomioida eri etnisiin ja kulttuurisiin ryhmiin kuuluvien oppilaiden erityistarpeita. Tällöin muun muassa urheilullisen kehon ihannointi sekä alastomuuteen liittyvät kysymykset saattavat toimia erottavina tekijöinä vähemmistökulttuureihin ja valtaväestöön kuuluvien oppilaiden keskuudessa. Mikäli näistä kokemuksista ei puhuta avoimesti, eikä niihin vaikuteta, saattavat ne johtaa kulttuurisia eroja vahvistamaan ja eriytymiseen johtavaan toimintaympäristön. (Mattingsdal Thorjussen ja Sisjord 2018, 695-696, 702–703.)

Edeltävä taas on tärkeää huomioida siksi, että etnisen taustan omaaviin oppilaisiin saatetaan helposti liittää stereotyyppioita. Esimerkiksi vähemmistöihin kuuluvia tyttöjä ajatellaan usein passiivisiksi liikuntakasvatukseen osallistujiksi, joiden vähäisen osallistumisen ajatellaan johtuvan juurikin heidän kulttuuristaan tai uskonnostaan. Näin etninen tausta, kulttuuri ja

uskonto päätyvät toimimaan mahdollisina osallisuuden esteinä, jotka saattavat vaikuttaa negatiivisesti oppilaan identiteetin kehitykseen ja johtaa marginalisaatioon. (Mattingsdal Thorjussen ja Sisjord 2018, 695.)

Toisaalta Gimmel (2007, 39, 44) nostaa esiin myös urheilussa esiintyvää rasismia. Hänen mukaansa tällaiset rasistiset asenteet saattavat nousta esiin muun muassa tilanteissa, joissa etnisen taustan omaava urheilija menestyy suhteessa ”valkoiseen” urheilijaan. Tämä saattaa aiheuttaa valtaväestössä pettymyksen tunteita. Näin ollen etnisen taustan omaavan urheilijan kehittyessä hyväksi urheilijaksi, kasvaa samalla häneen kohdistuva syrjinnän riski.

5.3.2. Arvojen ja asenteiden vaikutus lajivalintoihin ja lajien näkyvyyteen

Etniseen taustaan ja sukupuoleen liittyvät arvot ja normit – käsitys siitä, kenelle laji sukupuolen ja etnisen taustan perusteella soveltuu ja kuuluu - määrittelevät edelleen osaltaan nuorten lajivalintoja. (Ellingsin ja Knoppersin 2005, 264.) Gimmelin mukaan (38, 42–43) osa lajeista kantaa mukanaan historiallista taakkaa, jonka perusteella ne mielletään ”valkoisten” lajeiksi. Tällöin, lajiin liittyvien ennakkoluulojen takia, saattaa lajin olla haastavaa kehittyä yli etnisten rajojen, koska etnisiin ryhmiin kuuluvat eivät koe lajia omakseen – eivätkä näin ollen halua siihen osallistua. Sama pätee myös ”valkoisesi” koetun lajin seuraamiseen.

Ellings ja Knoppers (2005, 264) nostavat esiin myös lajien yhteiskunnallisen arvostuksen. Heidän mukaansa tämä lajien arvostus vaikuttaa konkreettisesti esimerkiksi siihen, että televisiossa näytetään eniten valtaväestöön kuuluvia poikia kiinnostavia lajeja. Tällä puolestaan on vaikutusta eriytymisen kannalta muun muassa siinä mielessä, että etnisen taustan omaavat nuoret kokevat useimmiten urheiluidoleikseen itsensä kanssa samankaltaisesta etnisestä taustasta tulevan urheilijan. Mitä, jos heitä ei televisiossa näytetä? Gimmel (2007, 39) nostaa lisäksi esiin uutisoinnin teon tavan. Mitä saavutetaan sillä, että etniseen taustan omaaviin urheilijoihin kohdennetaan stereotypioita ja negatiivisia kommentteja? Ellingsin ja Knoppersin (2005, 264) mukaan edellä mainittu on tärkeää, koska se, mitä lajien soveltuvuudesta ja arvostuksesta ajatellaan, vaikuttavaa nuorille rakentuvan identiteetin kautta myös sosiaaliseen inklusioon ja eksklusioon.

Tämän alaluvun loppuun haluan jakaa vielä muutama aineistosta esiin noussutta inklusioon liittyvää ajatusta. Ensinnäkin Gimmelin (2007,34) mukaan se, missä määrin eri

kulttuuritaustoista tulevat ihmiset osallistuvat urheiluun, heijastaa kansallisella tasolla sitä, miten hyvin heidät yhteiskunnan osaksi hyväksytään. Toisaalta Ellings ja Knoppers (2005,262) kuitenkin pohtivat sitä, kumpi vaikuttaa kumpaankin; vaikuttaako inkluusio urheiluun osallistumiseen vaiko urheiluun osallistuminen inkluusioon?

Artikkelissaan Ellings ja Knoppers (2005, 257, 264, 267) tuovat esille parhaillaan tapahtuvaa urheilun demokratisoitumista ja feminisoitumista. Heidän mukaansa vallalla olevia arvoja ja normeja alati haastetaan sekä tyttöjen että etnisiin vähemmistöihin kuuluvien nuorten taholta. Normeissa ja arvoissa on havaittavissa muutoksia esimerkiksi sen suhteen, etteivät nuorten urheilusankarit välttämättä aina kuulu samaan sukupuoleen ja etniseen taustaan nuoren itsensä kanssa. Sen sijaan vaikuttavina tekijöinä saattavat olla urheilijan persoona ja medianäkyvyys.

6. YHTEENVETO JA POHDINTA

6.1 Romanikulttuurin ja romanien aseman vaikutus urheiluun

Pohdittaessa sitä, miten urheilu vaikuttaa romanien inkluusioon Suomessa, tulee tämän työn perusteella pohtia myös sitä, miten romanikulttuuri vaikuttaa urheiluun osallistumiseen. Ensinnäkin tätä työtä varten läpi käymäni aineiston pohjalta on selvinnyt, että ikään ja sukupuoleen katsomatta romanit yleisesti ottaen seuraavat ja harrastavat urheilua vain vähäisesti - joskin aiempaan verrattuna enemmän. Syyksi tähän on esitetty sitä, ettei urheilu ei ole osa romanikulttuuria. Tätä työtä varten läpi käymäni aineiston pohjalta ei kuitenkaan selviä, mikä kulttuurissa on sellaista, ettei urheilu sen kanssa yhteen sovi.

Suurin osa romaneihin ja urheiluun liittyvästä tutkimuksesta on tehty Espanjassa. Näin ollen on syytä pohtia sitä, miten Espanjassa asuvien romanien kulttuuri poikkeaa Suomessa asuvien romanien kulttuurista. Tämän työn kautta on selvinnyt, että suomalainen romanikulttuuri perustuu perheen ja suvun läheisiin ja tiiviisiin suhteisiin sekä vanhempien ihmisten kunnioittamiseen. Oman ryhmän hyväksyntä ja arvostus koetaan tärkeiksi. Suhteessa vanhempiin romaneihin, tulee nuorempien romanien osoittaa kunnioitusta ja häveliäisyyttä muun muassa välttämättä pukeutumista lyhythihaisiin tai vähiin vaatteisiin. Mikäli nainen on valinnut romanipukuun pukeutumisen, ei hänen tule enää päätöksen jälkeen näyttäytyä vanhempien romanien edessä ilman pukua tai pukeutua pääväestön tavoin. Lisäksi

romanikulttuuriin kuuluu keskeisesti puhtauskäsitys, jonka mukaan epäpuhdasta, kuten hikeä, pyritään välttämään. Kysymykseksi nousee se, mikä juuri tässä suomalaisessa romanikulttuurissa on sellaista, ettei se urheilun kanssa yhteen sovi? Entä, miten perhe ja yksilökohtaiset erot romanikulttuurin noudattamisessa vaikuttavat yksilön suhtautumiseen urheiluun?

Toisaalta, jos asiaa ajatellaan systeemisen teorian näkökulmasta, tulisi pohtia myös sitä, miten ympäristö erilaisine tekijöineen vaikuttaa romanien urheilemattomuuteen. Kyse ei välttämättä ole vain romanikulttuurista. Kyse saattaa olla myös romanien yhteiskunnalliseen asemaan liittyvistä sosiaalisista haasteista, kuten valtaväestön negatiivisista asenteista, arkipäiväisestä rasismista ja syrjinnästä sekä osaltaan näihin liittyvästä turvattomuudesta ja varattomuudesta. Voidaankin kysyä, harrastaisivatko romanit enemmän urheilua, mikäli he kokisivat enemmän inklusiota?

6.2 Urheilun moninaiset vaikutukset

Lähdin tässä työssä liikkeelle siitä, että urheilu mahdollistaa ajan ja tilan sosiaaliselle vuorovaikutukselle. Positiivisen monikulttuurisen vuorovaikutuksen kautta yksilöille voi puolestaan kehittyä interkulttuurinen kompetenssi. Myös tähän työhön valikoitunut aineisto (haku 2) tuki tätä ajatusta; monikulttuurisen vuorovaikutuksen kautta urheilu mahdollistaa henkilökohtaisten sosiaalisten suhteiden luomisen, mutta myös yhteisön tasolla tapahtuvan verkostoitumisen sekä kulttuurien välisen oppimisen – arvojen, asenteiden ja uskomusten jakamisen - sekä keskinäisen luottamuksen syntymisen.

Toisaalta tähän työhön valikoituneen aineiston kautta selvisi myös, että länsimaiset maskuliinisuutta korostavat arvot ja asenteet vaikuttavat siihen, miten etnisen taustan omaaviin yksilöihin suhtaudutaan. Eri etnisiin ja kulttuurisiin ryhmiin kuuluvien yksilöiden erityistarpeita ei välttämättä osata huomioida ja heihin saatetaan liittää tarpeettomia stereotyyppioita. Tästä seuraa kulttuurierojen vahvistumista ja eriytymistä. Arvot ja asenteet vaikuttavat myös erilaisiin lajivalintoihin vähemmistöjen ja enemmistöjen kesken, kuten myös lajien näkyvyyteen. Tämä aiheuttaa kohtaamattomuutta sekä vaikuttaa yksilöiden identiteetin kehitykseen – ja tätä kautta myös inklusioon ja eksklusioon.

Työhön valikoituneessa aineistossa keskeiseksi inklusion ja eksklusion kannalta nousi kuitenkin se, missä ja miten urheilua harrastetaan. Jotta urheilulla voisi olla positiivista vaikutusta romanien inklusioon Suomessa, tulisi urheilutoiminnan olla suunnitelmallista ja kohdennettua. Lisäksi urheilua tulisi pohtia suhteessa länsimaisuuteen ja maskuliinisuuteen sekä mahdollistaa sellaisia osallistumisen tapoja, jotka eivät korostaisi kilpailua. Tähän liittyen voidaankin kysyä, olisivatko romanit enemmän osa yhteiskuntaa, mikäli heidän erityistarpeensa heitä kiinnostavaan urheiluun osallistumiseksi huomioitaisiin paremmin ja heidän osallistumiseensa suhtauduttaisiin avoimemmin?

6.3 Urheilun huomioiminen osana rakenteellista sosiaalityötä

Romanien tilanne on Suomessa pysynyt jokseenkin muuttumattomana kuluneiden 500 vuoden aikana. Romanien historiaa voisi kuvailla kontrollointia ja assimilaatiopyrkimyksiä sisältäneeksi huono-osaisuuden historiaksi. Romanien tilanteeseen oikeuksia omaavana vähemmistönä on alettu kiinnittää huomiota vasta 60-luvulta lähtien. Muutospyrkimyksistä huolimatta paljoo ei ole vielä ehtinyt romanien inklusion suhteen 60 vuodessa tapahtua.

Tämän työn pohjalta on syntynyt käsitys vallitsevasta tilanteesta, jossa on kaksi ryhmittymää; on suomalainen enemmistö ja vähemmistönä elävä romaniyhteisö. Tämä työ keskittyy näiden ryhmien välillä ilmeneviin sosiaalisiin suhteisiin, jotka nykyisellään ovat vähäiset; ryhmittymiin kuuluvat yksilöt eivät juurikaan ole tekemisissä keskenään, eivätkä valtaväestöön kuuluvat yksilöt ole tietoisia romanikulttuurista. Lisäksi mielenkiinto molemminpuoliseen tutustumiseen on vähäistä. Vaikuttaa sille, ettei urheilukaan pysty nykyisessä tilanteessa toimimaan interkulttuurisen vuorovaikutuksen mahdollistajana näiden kahden ryhmittymän välillä.

Romanien asemaa on Suomessa pyritty parantamaan muun muassa laatimalla romanipoliittisia ohjelmia. Parhailaan voimassa olevassa ROMPO2-ohjelmassa mainitaan romanien osallisuuden edistämisestä liikuntaa ja fyysistä aktiivisuutta sisältäviin harrastus- ja vapaa-ajan palveluiden käyttäjinä. Lisäksi ohjelmassa painotetaan faktatiedon tärkeyttä romanien aseman parantamiseksi. Tästä huolimatta romaneihin liittyvää tieteellistä tutkimusta on Suomessa tehty vain vähäisesti, eikä urheilun suhdetta romanien inklusioon ole aiemmin tutkittu.

Siitä huolimatta, ettei urheilun ajatella kuuluvan romanikulttuuriin ja romanit urheilevat vain vähäisessä määrin, tulisi romanien ja inklusion suhteeseen kuitenkin mielestäni kiinnittää enemmän huomiota. Perustelen tätä sillä, että liikuntakasvatus kuuluu osaksi koulujen pedagogista suunnitelmaa. Näin ollen romanitaustaiset lapset ja nuoret eivät voi välttyä urheilun harrastamiselta. Urheileminen on pakollista.

Edellä on tiivistetty tämän työn antia romanien inklusion ja osallisuuden suhteen. Tästä eteenpäin keskityn tässä alaluvussa siihen, miten eksluusion ja osattomuuden kysymyksiin voitaisiin tämän työn pohjalta rakenteellisen sosiaalityön keinoin vaikuttaa. Ensinnäkin tämän työn pohjana toimivaan konfliktiteoriaan liittyen voidaan todeta, että urheilusta voisi - oikein käytettynä ja romanien siihen halutessa osallistua - tulla väline romanien osallisuuden ja romaniyhteisön inklusion lisäämiseksi. Toisaalta tämän työn kautta voidaan konfliktiteoriaan liittyen todeta myös, että erilaisten näkökulmien ymmärtämiseksi tarvitaan tiedon lisäämistä sekä romanikulttuuriin ja romaniuteen että romanien ja urheilun väliseen suhteeseen liittyen. Tulisi kuitenkin pohtia sitä, millaisia arvoja ja intressejä tällaiseen tutkimukseen liittyy. Eriävätkö nämä arvot ja intressit toisistaan sen perusteella, kenen näkökulmasta (valtaväestö, romanit, tutkimus ja yhteiskunta jne.) asiaa tarkastellaan? Mitä näiden näkökulmien ymmärtämisen kautta voidaan saavuttaa?

Toiseksi tämän työn pohjalta voidaan sosiaalisinteraktionistiseen teoriaan liittyen kysyä, millaista määrittelyä ja merkitysten antoa romanikulttuuriin ja romaniuteen sekä romanien ja urheilun suhteeseen ja sen tutkimiseen liittyy? Mistä näkökulmasta (valtaväestö, romanit, tutkimus ja yhteiskunta jne.) mikäkin ongelmaksi määrittyy? Tässä työssä mainittuun tutkimustiedon lisäämiseen liittyen tulee huomioida romanien osallisuus tiedon tuottamisessa. Romanitaustaisten ammattilaisten urakehitystä tulisi tukea siten, että he voisivat asemoitua myös tutkimustehtäviin. Muutoin tutkimusta tulisi tehdä yhdessä romanien kanssa.

Edellä on esitetty sellaisia konfliktiteoriaan ja sosiaalisinteraktionistiseen teoriaan liittyviä pohdintoja, jotka tulisi mielestäni ottaa huomioon sekä seuraavaa romanipoliittista ohjelmaa laadittaessa että yleisemmin yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Tämä johtuu siitä, että paras tapa sosiaalisiin ongelmiin vaikuttamiseksi ovat usein rakenteelliset muutokset.

6.4. Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimuskysymykset

Tutkimustiedon vähyys nousi esille tätä tutkimusta tehtäessä. Kotimaisen aineiston puutteen takia tässä työssä tukeuduttiin muualla Euroopassa tehtyyn tutkimukseen. Tällöin haasteeksi nousi suomalaisen romanikulttuurin sekä muualla Euroopassa asuvien romanien kulttuurien eroavaisuudet. Tätä työtä varten valikoitunut romaneita ja urheilua käsittelevä aineisto kuitenkin käsitteli lähinnä urheiluun osallistumisen esteitä. Tästä johtuen aineistoa jouduttiin etsimään myös vähemmistöihin, urheiluun ja inklusioon liittyen. Tällöin kulttuuriset erot romanien ja tutkimuksiin osallistuneiden vähemmistöjen suhteen suurenevät entisestään ja keskittyivät lähinnä vähemmistöjen ja enemmistöjen välisiin suhteisiin. Edellä mainitusta huolimatta käytetystä aineistosta löytyi kuitenkin toistuvia rakenteita. Löydetty aineisto tuki suurella määrällä itseään. Näin ollen voidaan todeta, että tutkimustulokset ovat luotettavia. Lisäksi tulee huomioida, ettei kyse ollut tässä työssä esiintyvistä rajoitteista. Kyse oli rajoitteita saatavilla olevan aineiston suhteen.

Edeltävään liittyen on mielestäni selvää, että jatkotutkimusta tarvitaan. Ensinnäkin tulisi selvittää se, miten romanikulttuuri vaikuttaa urheiluun osallistumiseen sekä millaisia perhe- ja yksilökohtaisia eroja romanien välillä urheiluun osallistumisen suhteen esiintyy. Lisäksi tulisi tutkia urheilun vaikutusta romanien inklusioon Suomessa; millaiset urheiluun liittyvät sosiaaliset seikat vaikuttavat romanien inklusioon ja eksklusioon Suomessa? Miten nämä seikat vaikuttavat? Lisäksi tulisi mielestäni huomioida kulttuurisen muutoksen mahdollisuus. Tämä mahdollisuus liittyy mielestäni nimenomaan urheilun demokratisoitumiseen ja feminisoitumiseen. Millainen vaikutus näillä on ja tulee tulevaisuudessa olemaan romanien urheiluun Suomessa? Tämän jälkeen voitaisiin keskittyä tutkimaan sitä, miten romanien urheilemista ja urheilemattomuutta tulisi rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta lähestyä ja millaisin keinoin urheilun vaikutusta romanien eksklusioon voitaisiin inklusiota lisäämällä vähentää.

LÄHTEET

- Blasco, Dora. 2006. "Educación, género y deporte: jóvenes de etnia gitana y práctica físico-deportiva." *Disparidades. Revista de Antropología* 61, no. 2 (2006): 115–128.
- Elling, Agnes ja Knoppers, Annelies. 2005. "Sport, gender and ethnicity: Practises of symbolic inclusion/exclusion." *Journal of youth and adolescence* 34, no. 3 (2005): 257–268.
- Euroopan neuvosto. 1992. Recommendation. Saatavilla: <https://rm.coe.int/16804c9dbb>
Luettu: 9.6.2021
- Gemmell, Jon. 2007. "All white mate? Cricket and race in Oz." *Sport in Society* 10, no. 1 (2007): 33–48.
- Granqvist, Kimmo. 2021. "Critical evaluation of Romani inclusion strategies in Finland and Sweden." *Journal of Contemporary European Studies* 29, no. 1 (2021): 33–44.
- Grand Challenges for Social Work. 2021. Application of Systems Thinking in social work research and practice. Saatavilla: <https://grandchallengesforsocialwork.org/grand-challenges-for-social-work/application-of-systems-thinking-in-social-work-research-and-practice/>
Luettu: 21.6.2021
- Huttu, Henna. 2005. Romanien historia. Teoksessa Pekka Iisakson (toim.) *Historian lisälehtiä: suvaitsevaisuuden ongelma ja vähemmistöt kansallisessa historiassa*. Helsinki: Like, 304–351.
- Ihmisoikeusliitto. 2021. Vähemmistöjen oikeudet. Saatavilla: <https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/vahemmistojen-oikeudet/> Luettu: 28.5.2021
- Ikonen, Risto. 2000. "Kasvatusta vai sosialisatiota?" *Aikuiskasvatus* 20, no. 1 (2000): 43–51.
- Kilpeläinen, Arja. 2009. Luhmannin ekologinen kommunikaatio teoreettisena lähestymistapana sosiaalityössä. Teoksessa Mikko Mäntysaari, Anneli pohjola & Tarja Pösö (toim.) *Sosiaalityö ja Teoria*. Jyväskylä: PS-kustannus, 67–84.
- Leemann, Lars, Hannamaria Kuusio, and Riitta-Maija Hämäläinen. 2015. "Sosiaalinen osallisuus." *Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra)*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Mattingsdal Thorjussen, Ingrid ja Mari Kristin Sisjord. 2018. "Students' physical education experiences in a multi-ethnic class." *Sport, Education and Society* 23, no. 7 (2018): 694–706.
- Mooney, Linda A., David Knox, and Caroline Schacht. 2016. *Understanding social problems*. Cengage learning.

Neves, Rui, Ana Cipriano, and Cristiana Ferreira. 2020. "Os Jogos Cooperativos e as Relações Interpessoais-um estudo nos primeiros anos." *Conhecimento & Diversidade* 12, no. 28 (2020): 187–199.

Opetushallitus. 2012. Romani ja terveystalvet— Opas terveydenhuollon ammattilaisille. Oppaat ja käsikirjat 2012:6

Paavola, Heini and Talib, Tytti. 2014. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. PS-Kustannus. Jyväskylä.

Piedra de la Cuadra, Joaquin. 2009. "Approximation to the study of physical and athletic activity in the life of gypsy women in social exclusion who are older than 55 years." *CULTURA CIENCIA Y DEPORTE* 4, no. 12 (2009): 141–148.

Pulma, Panu. 2006. Suljetut ovet: Pohjoismaiden romanipolitiikka 1500-luvulta EU-aikaan. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Rich, Kyle A., Laura Misener, and Dan Dubeau. 2015. "“Community cup, we are a big family”: Examining social inclusion and acculturation of newcomers to Canada through a participatory sport event." *Social inclusion* 3, no. 3 (2015): 129–141.

Salminen, Ari. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Vaasan yliopiston julkaisuja.

Sanz-Remacha, María, Luis García-González, Javier Sevil Serrano, Eduardo Generelo Lanaspá, and Alberto Aibar Solana. 2019. "Barriers to physical activity in disadvantaged population: A qualitative comparison between Roma and Non-Roma women." *Research quarterly for exercise and sport* 90, no. 4 (2019): 567–577.

Sopa, Ioan Sabin ja Pomohaci, Marcel. 2015. "Socialization through Sport, Effects of Team Sport on Students at Primary Level." In *4Th International Congress of Physical Education, Sport and Kinetotherapy (Icpesk 2014)*. Bucharest: UNEFS, 351-356.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2021. Rakenteellinen sosiaalityö. Saatavilla: <https://stm.fi/rakenteellinen-sosiaalityo> Luettu: 10.6.2021

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2018. Saatavilla: Romanipoliittinen ohjelma 2018–2022. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160845/03_18_Suomen%20romani%20poliittinen%20ohjelma_2018_2022_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu: 31.7.2021

Thomson, Rex W., and István Soós. 2005. "Rroma culture and physical culture in Hungary." *International review for the sociology of sport* 40, no. 2 (2005): 255–263.

Zieff, Susan G. 2011. "Increasing physical activity for health one cultural critique at a time." *Quest* 63, no. 1 (2011): 118–129.